

M.C.
~~4~~
~~XXXVI, 15~~
Obr. Fol 501

M.C.
XXXVI, 15

DISSERTATIO MEDICA
INAUGURALIS,
DE
FLUXU MULIEBRI
MENSTRUO,

QUAM,
FAVENTE SUMMO NUMINE,
Ex Auctoritate MAGNIFICI RECTORIS,
E WALDI HOLLEBEEK,
THEOLOGIE, DOCTORIS ET PROFESSORIS IN
ACAD. LUGD. BAT. ORDINARII,

NEC NON
Amplissimi SENATUS ACADEMICI *Consensu*,
& Nobilissimæ FACULTATIS MEDICÆ *Decreto*,
PRO GRADU DOCTORATUS,
Summisque in MEDICINA Honoribus & Privilegiis,
rite ac legitimè consequendis,

Eruditorum Examine submittit

BENJAMINUS YOUNG PRIME, A. M.
NOV-EBORACENSIS AMERICANUS.

Ad diem 7. Julii MDCCLXIV. H. L. Q. S.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud THEODORUM HAAK, 1764.

NEDERL. MAATSCHAPPIJ
TER BEVORD. DEN
GENEESKUNST

— — — — — medio tutissimus ibis. OVID.

In hac disputatione, ut in omnibus ferè aliis, media quodammodo inter diversas sententias tenenda est opinio; nam animus, quamvis non conscius, motum vasorum necessario accelerat; cætera omnia motus auctus perficit.

HOME Princip. Med. *Lib. 1. P. II. Sect. 9.*

V I R I S

D I G N I S S I M I S,

COLIN MACKENSIE, M. D.

ARTIS OBSTETRICÆ LONDINI PRACTICO DEXTERRIMO, EJUSDEM-
QUE PRÆLECTORI HABILISSIMO;

E T

GEORGIO FORDYCE, M. D.

IBIDEM MEDICINÆ ET CHEMIÆ PRÆLECTORI DOCTISSIMO;

AMBOBUS PRÆCEPTORIBUS SUIS HUMANISSIMIS, OB MULTA EORUM
ERGA SE BENEFICIA, MAXIMO HONORE PROSEQUENDIS.

N E C N O N

V I R O

R E V E R E N D O,

EBENEZER PRIME, A. M.

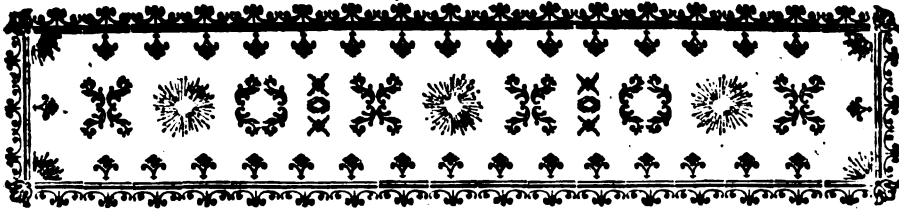
HUNTINGDONIÆ IN COLONIA NOVI-EBORACI AMERICANA,

ORACULORUM DIVINORUM INTERPRETI, PARENTI SUO OPTIMO ET
INDULGENTISSIMO, OMNI AMORE PIETATEQUE FILIALI
AD ROGUM USQUE COLENDO.

*Hæc studiorum suorum Primitias,
tanquam animi grati pignus, edo,
qua par est, veneratione*

D. D. D. Q.

A U C T O R.

DISSERTATIO MEDICA
 INAUGURALIS,
 DE
 FLUXU MULIEBRI
 MENSTRUO.

XX

PROOEMIUM.

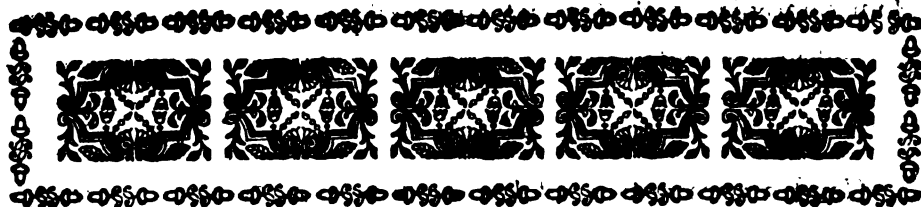
Periodico sanguinis fluxui, qui Menses, Menstrua vel Καταμηνια dicitur, obnoxias esse Fœminas, nemo ab omni ferè ævo ignoravit; circa eum autem magna est inter auctores ad hunc usque diem sententiarum discrepantia. Quenam enim sint Mensium eorumque Suppressiois & Profluvii Causæ & cujusmodi Remediorum Effectus, sunt quæstiones de quibus nondum consensèrunt medici. Hoc igitur Argumentum tractaturi, arduum sanè periculo-

6 P R O O E M I U M.

sumque munus nos suscepisse fatemur; debortatur quidem materia difficultas, sed suadet veritatis amor vobemensque scientiæ desiderium. Quapropter ut proposito satis faciamus, de Mensium Causis, Suppressione, Profluvio & Remediis, nobis erit differendum: sed quoniam nulla Theoria aut medendi Methodus, potest esse nature & rationi consentanea nisi Experimentiæ innitatur, a Mensium Phænomenis exordiri oportet. Nulli igitur Opinioni addicti sed Veritatem religiosè venerantes, ea, quæ poterimus, Menses spectantia, (cuicunque Theoria arridere videantur) fideliter alicubi proferre, & omnia quæ hoc tractatulo dicturi sumus, quantum maximum ab Observatione deducere pollicemur. Amicus enim est SOCRATES & amicus PLATO, sed magis amica VERITAS.

P A R S

P A R S P R I M A.

D E

MENSTRUATIONIS PHÆNOMENIS.

CAP. I. *De Mensium subjectis.*

§. I.

Menstruatio humano generi, femineo sexui, mediæque ætati naturalis est, sed non omnino peculiaris.

§. II.

Quibusdam enim simiis contingit hujusmodi sanguinis evacuatio, Brutisque permultis, dum libidine æstant, mucosæ cujusdam humoris e genitalibus excretio. Et FELIX PLATERUS quidem se caniculam habuisse refert, cui, domo, ne cum maribus congredetur, inclusæ, æstroque venereo stimulatæ, ipse Sanguis e pudendo tumido per aliquot dies effluxit.

§. III.

Quidam etiam Mares, præcipuè qui vitam agunt sedentariam, *Hæmorrhagiæ periodicæ*, e naribus scilicet, ano &c. sunt

8. DISSERTATIO MEDICA

sunt obnoxii; & *Puella vetulae*que aliquando veram *uterinam* patiuntur *hæmorrhagiam*.

§. I V.

Haud omnes autem adultæ menstruantur fœminæ; *lactantibus* enim raro fluunt, *gravidisque* plerumque deficiunt, *Menses*; aliquando tamen per aliquot periodos, & vel per totum gestationis tempus persistunt. Fœminæ etiam *emaciata* morboque *debilitata*, raro quidem, nonnunquam tamen, menstruantur.

CAP. II. *Menstruationis Historia.*

§. I.

Puella impuberes nonnunquam *narium* &c. patiuntur *hæmorrhagiam*, alioquin haud raro *Cblorosi* quædam afficiuntur; quarum exempla quædam ab usque 7°. vel 8°. ætatis anno mihi vidisse contigit.

§. I I.

Sub menstruationis initium intumescunt *mammæ*. & fororiant; *Uterus* subitum magnitudinis incrementum patitur, & *Puella* novis insolitisque stimulis ad *Vencrem* sollicitatur. Imminentibus autem pro primâ vice mensibus, *Febre* quædam vel *Diatbese inflammatoriâ* plerumque afficitur.

§. I I I.

Menstrua ut plurimum fluere *incipiunt* circiter 14m. ætatis annum; per aliquot autem menses vel etiam annos, ratione *Quantitatis*, *Durationis* & *Periodorum*, plerumque sunt irregularia.

§. I V.

I N A U G U R A L I S.

§. I V.

Cessant plerumque inter 40^m. & 50^m. ætatis annum, priùs autem *irregularia* fiunt & aliquando etiam *immodica*; & post cessationem, *Fœminæ narium* &c. *hæmorrhagiam*, *Diarrhæam*, *Passionem Hystericam* vel *Chlorosin* quandam pati, vel *pinguescere*, solent.

§. V.

Aliquando tamen *Menses maturius seriùsve* fluere incipiunt & *desinunt*; In regionibus nempe *calidis* maturius, in *frigidis* autem seriùs, erumpunt; sed in omnibus regionibus, pro vitæ consuetudine, habitudinis varietate &c., sat insignis observatur diversitas. *Aliquæ* enim puellæ ad 9^m. ætatis annum, *Aliæ* autem (quarum ipse vidi exemplum) non nisi post 18. vel 20. annos menstruari incipiunt. Novi quoque *Fœminam*, quæ nunquam pepererat, cui ordinatè ad 60^m. ætatis annum fluxissent *menses*; & aliam quandam *vetulam*, 73. annos natam, cui menses, qui ætate solitâ cessavissent, periodicè ter quaterve eruperunt.

§. V I.

Menses, autem *quo* maturius incipiunt, *eo* maturius fluere desinunt & vice versâ.

XX

CAP. III. *Eruptionis Historia.*

Symptomata, quæ mensium eruptionem præire solent, sunt, *Uteri vaginaque Tensio*, *Calor & Dolor*, vel *aucta* saltem *Sensibilitas*; *Pubis*, *Inguinum*, *Coxarum*, *Femorum* vel *Lumborum Dolor*, *Æstus*, & nonnunquam *Inflammatio*

B

ex-

DISSERTATIO MEDICA

externa, Intestinorum Dolores & Spasmi, Abdominis Tumefactio, Hemorrhoides, Labiorum Pudendi Tumor vel Pustulae, Urina quasi Incontinentia, Ardor, & Opacitas: Mammarum Intumescencia, Appetitus Remissio, Nausea, Anhelitus, Cephalalgia, Somnolentia vel Vigilae, Languor, Crurum Lassitudo &c. Quae omnia post eruptionem gradatim plerumque evanescunt.

CAP. IV. De Mensum Quantitate, Duratione & Periodis.

§. I.

Mensum *Quantitas* haud facile definiiri potest, & multum de ea quidem inter se discrepant auctores; *Aliqui enim 4 (a), alii 8 (b) & alii denique, secundum suam duarum Heminarum HIPPOCRATIS Atticarum computationem, 20 vel 24 Uncias (c) extremum quantitatis naturalis limitem esse statuunt; DE HAEN autem modo quodam singulari, linteis scilicet sanguine imbuendis, & cum iis, quae menstruis imbuuntur, comparandis, a 3bis ad 10^m uncias quantitatem naturalem aestimat. Sed non nostrum est inter tantas componere lites.* *Quantitas autem a pubertate ad usque florem aetatis augetur & deinceps ad Cessationem finalem imminuitur (d), dummodo menses caeteroqui sint regulares.*

§. II.

Feminae robustae, laboriosae & simpliciter vitantes, nec
NOB

(a) SMELLIUS.

(b) ASTRUCUS, HALLER.

(c) FRIEND &c.

(d) FRIEND *Gynaecolog. Cap. I.*

I N A U G U R A L I S. II

non etiam *obese*, rariùs citiùs & parciùs; molles autem, *otiosa*, genioque indulgentes, *sæpiùs*, diutiùs & uberius purgantur, & vel *proflavio* sunt obnoxia.

§. III.

Quibusdam regionibus, Fœminæ parcè admodùm, vel ne prorsus quidem, menstruantur. Hoc a LERIO dicitur & PECHLINIO de mulieribus *Brasiliensibus* & *Groenlandicis*. idemque *Scythicis* olim contigisse testatur HIPPOCRATES (e).

§. IV.

Mensium *Duratio* est a 3 ad 6 vel 7 dies, & *Periodi* sunt a 3 ad 5 Septimanas; si nempe ritè fluant, aliquæ enim fœminæ raro admodùm & brevi tempore; aliæ autem diù & ferè indefinentèr, præter naturam, purgantur.

CAP. V. De Uteri Structura, & Sanguinis menstrui Origine.

§. I.

Præter membranas investientes & folliculas fortasse mucosas, *Uterus* vix aliud quicquam esse videtur, quam congeries vasculorum, inter se mirificè inosculantium, quæ ab Arteriis venisque *Spermaticis*, *Hypogastricis*, & *Hæmorrhoidalibus internis* proveniunt, quorum etiam aliquæ *Vagina* distribuuntur, perpaucæ etiam vel nullæ sunt venis uterinis *Valvula*. RUYSCHIIUS quidem, HEISTERUS, ASTRUCUS &c. utero

(e) De Aëre, 48.

12: D E S S E R T A T I O M E D I C A

utero fibras tribuerunt *musculares*; adhuc autem sub iudice-
lis est, & nostra profectò haud multum refert. Nervi uterini
ab *Intercostalibus Sacrisque* suppeditantur, nec fortasse de-
sunt venæ *Lymphaticæ*.

§. I I.

In corpore toto pars nulla datur, in quâ tantæ ac in utero
dilatabilitas contractilitasque reperiuntur; quamvis enim an-
te pubertatem parvus sit & durus, menstruatione major mol-
liorque evadit, & graviditate a Pyri mediocris in globi majoris
molem distenditur; post partum autem ad pristinam suam exi-
guitatem sese contrahit.

§. I I I.

Utrum ex *Utero* an *Vaginâ*, ex *Arteriis* an *Venis* profluat
sanguis menstruus, disputatur; sed ab uteris menstruantium
prolapsis vel dissectis; a VESALIO (a), SPIGELIO (b), MOR-
GAGNIO (c), PEYERO (d), MAURICEAU (e), SCHURIGIO (f),
LITTREIO (g), HIGHMORIO (h), WINSLOVIO (i), &c. ob-
servatis, sanguinem ex *ipso Utero* provenisse; & ex ostiis
vasorum circa fundum potissimè, *consultò fictis*, non autem,
uti somniavit FRIENDIUS, e vasibus *diruptis*, emanasse constat.
Aliquando fortasse tamen ex utero simul & vaginâ vel etiam
e vaginâ solâ, quemadmodum se invenisse affirmat COLUM-

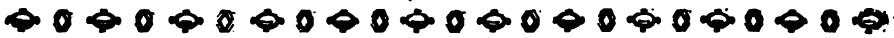
RUS.

- (a) De Hum. Corp. Fabricâ, Lib. V. Cap. 15.
- (b) De Hum. Corp. Fab. Lib. VIII. Cap. 20.
- (c) Adversar. Anatom. Adv. L. §. 33. & IV. §. 27.
- (d) Ephem. German. Dec. II. Ann. I. Obs. 84.
- (e) Des Maladies des Femmes Grosses &c. Liv. I. Chap. 10.
- (f) Parthenolog. Sect. II. Cap. 2. §. 2.
- (g) Histoire de l'Académie des Sciences, l'Année 1720. pag. 16.
- (h) Corp. Hum. Disquisit. Anatom. Lib. III. Part. IV. Cap. 4.
- (i) Exposit. Anatom. du Bas-Ventre, pag. 574.

BUS (k), fluere possunt menses. Et hoc gravidis aliquoties fortasse contingit.

§. I V.

Neque ex arteriis nec e venis, sed potius e *vasis lateralibus* reti capillari appensis, & a quibusdam auctorum supradictorum, menstruationis tempore, observatis, fluere videtur sanguis. In ea autem ab *arteriis* potius quam a *venis* derivari creditur, quicumque sanguinis circumlati directionem animadverterit: sed hujus Sententiæ ratio clarius infra patebit.

CAP. VI. De *Qualitate* sanguinis menstrui.

Pro *Ætatis*, *Temperamenti* &c. diversitate, sanguis menstruus est *tenuis* vel *crassus*, *pallidus* vel *floridus*, reliquonempe sanguini omnino similis, nisi quod cum humore mucoso e glandulis uterinis excreto fortasse commisceatur. Nihil aliud esse videtur *Fluor albus* quam immodica hujusce humoris excretio, qui nonnunquam vice sanguinis menstrui evacuatur. Multa quidem terribilia de qualitate sanguinis menstrui virorū olim scripserunt *PLINIUS*, (a) *ÆLIANUS*, (b) & alii; nunc autem dierum, eum, si modo sana sit mulier, prorsus innocuum esse constat. Sed, quoniam *Fœminæ*, quibus vel non omnino vel parvè fluunt menses, *hirsutæ*, *barbatæ* & *habitudinis* quasi *masculinæ*, fiunt (uti *Phæbusa* & *Namyfia*, de quibus scribit *HIPPOCRATES* (c) haud forsan erit conceptu absurdum, unâ cum mensibus aliquid esse ejectum, quod alioqui corporis vigorem adaugeret.

P A R S.

- (k) *Anatom. Lib. VI.*
- (a) *Histor. Natural. Lib. VII. Cap. 15.*
- (b) *De Animalibus, Lib. XI. Cap. 3.*
- (c) *Epidem. Lib. VI.*

PARS SECUNDA.

D E

MENSIUM CAUSIS.

Variæ fuerunt de mensibus, quos, pro more temporum vel animi indole, causis *astrologicis*, *chemicis* vel *mechanicis* tribuerunt, Auctorum opiniones. Aliqui enim a *Luna* imperio, alii ab Effervescentiâ *Fermento* quodam in sanguine generatâ, alii porro a *Plethora generali* & alii denique a *plenitudine Uteri particulari* concitatos esse crediderunt. Has igitur opiniones discutiamus & quid de mensium causis sentiendum est, videamus.

CAP. I. De Luna Imperio.

ARISTOTELIS & alii (a) *Lunam* fluxûs menstrui quasi *Imperatricem* esse statuunt 1. Quia scilicet æstus marini *Lunæ* eursum sequuntur, & *Syzigiis* altius elevantur. 2. Quia cre-

(a) Fernellius, Meadus &c.

(b) Lubrica nascentes implent conchylia *lunæ*. Hor.

crefcente Lunâ, piscium testaceorum augetur moles. 3. Quia morborum quorundam, *Epilepsia* scilicet, *Mania* &c. Paroxysmi *Syzigiis* (uti dicitur) plerumque invadunt. 4. Quia Menses ipsi menstruum quasi typum servant. MEADIUS (e), vir quidem eruditus, gravitatem atmosphæræ, vi Solis & Lunæ attractivâ ad Oceani morem elevatæ, imminutam esse credidit, & inde massam sanguineam, propter aëra contentum elatere suo sese explicantem, *turgescere* opinatus est. Et ab hac quidem turgescentiâ tam menses quam morbos aliquot deducit. Sed, quæcunque sint Atmosphæræ ratione gravitatis &c. mutationes, & quæcunque fieri possint earum in corpore humano effectus, talem aëris in sanguine *Expansionem* nullo modo concedere possumus; quoniam omne citò moritur animal, cui aër elasticus in vasis sanguineis continetur. Sed ad omnia simul argumenta, quæ menses energiæ Lunari tribuunt, refutanda, fat erit dixisse, eruptionem omnibus periodi lunaris diebus, horisque diei omnibus nullo ferè discrimine evenire. Nihilominus, Lunæ imperium in hac nostrâ tellure mutationes fat insignes, modo quodam tamen adhuc incognito, efficere, vix dubitandum est; & fortasse etiam mensium periodos aliquantò *variare* potest, mensibus autem *eliciendis* minimè par & sufficiens esse videtur.

CAP. II. *De Fermento.*

Alia Hypothesis, quæ GRAAFFIO, BAYLEO, ETMULLERO, VERHEYENIO, aliisque ultimi sæculi Physiologis placuit, menses, *Fermento* cuidam vel per totam sanguinis massam diffuso, vel in ipso duntaxat utero agenti, tanquam causæ effici

cienti

(e) De Imperio Solis & Lunæ.

rienti adscribit. Sana autem argumenta, quibus innitatur hæc-
 ce Opinio, (absurdâ scilicet analogiâ a pravis *Chemiæ* princi-
 piis oriundâ) haud equidem invenio. Varia aurem præstò sunt
 argumenta quibus refutari potest. 1. Fermenti, quod in san-
 guine effervescentiam generaret, existentia res prorsus est *ima-*
ginaria & a nemine huc usque demonstrata. 2. Si reverâ exi-
 steret fermentum, haud necessario effervescentiam efficeret;
 fermentationem enim effervescentia non semper comitatur.
 3. Effervescentia, utpote aëris *fixi* in *elasticum* conversio,
 fermentationibus animalibus ita parum est necessariâ, ut in va-
 sis corporis sani sanguineis ne fieri quidem posse videtur. Ef-
 fervescentia enim, in fluido magnâ vi undique compresso &
 ab aëre externo penitus concluso, quale videtur esse sanguis,
 oriri nequit. 4. *Aër elasticus* non nisi in *membrana cellulari*,
 idque post putrefactionem singularem reperitur; si vero in va-
 sa sanguinea Syringe injiciatur, animalia citò occidit. Siquis
 massæ sanguineæ extensionem a *Calore* fermentatione genera-
 to ortam menses provocare credat, respondeo. 1. Calorem
 non omnibus fermentationibus generari (a). 2. Sanguinis calo-
 rem nunquam plus quam 12 grad. a grad. 98° scilicet ad 110°
 vel inflammationibus ipsis augeri, quæ differentia nimis est exi-
 gua, quæ sanguinem fatis extendere posset.

CAP. III. De Plethorâ Generali.

GALENUS & alii quamplurimi eum ad hunc usque diem fe-
 cuti, menstrui fluxus originem PLETHORÆ generalis tri-
 buerunt, nec absurdè quidem, ni unicam esse causam statuis-
 sent; haud pauca enim sunt Phænomena, quæ causam saltem

1091

(a) Putrefactivâ scilicet exceptâ.

æmrysum esse confirmant. Hujusmodi igitur Plethoram tanquam unam mensium causam agnoscimus.

1. Quia Plethora generalis & hæmorrhagiæ periodicæ eandem plerùmque habent originem, & sese invicem ut plurimum comitantur. Viri enim *sedentarii*, propter vitam suam *otiosam*, non modo fiunt *molles & effæminati*, sed etiam propter Perspirationis aliarumque secretionum defectum, *nimio sanguine*, ni pinguecant, laborare solent; iidemque potissimum *hæmorrhagias* narium, hæmorrhoidum &c. *periodicas* patiuntur, præsertim si quando vehementiùs sese exercent. vid. P. I. Cap. I. §. 3. Nec fieri quidem potest, quin sceminæ, utpote otiosæ, iisdem de causis, tam *Plethoræ* forent, quam *fluxu menstruo*, plane sunt obnoxia.

2. Quia non erumpunt menses, donec vasa sanguinea ultimam *fere* suam capacitatem acquisiverint. Nempe donec *insignis* quædam generata fuerit Plethora; quamvis enim puellæ impuberes, propter otium, mollitiem, victumque liberiolem, habitudinis sunt plenioris, unde oriuntur interdum Chloroses, & narium Hæmorrhagiæ; Plenitudo tamen perpetuâ fere partium solidarum ~~extensione vel potentia humorum evacuatione~~ intra limites redigitur, & vasa uterina adhuc aperire nequit. Ubi autem vasa sanguinea, uterinis exceptis, extensionis suæ vigorisque terminum fere attigerunt, & glandulæ, vires adeptæ majores, humores e sanguine spissiore parcius excernunt, nascitur Plethora haud nunc ut olim cohibenda, & paulò post menses erumpunt; & simili de causa ad ætatis *æmula* quantitate augentur. Post mensium quidem eruptionem, puellas insigniter *aliquando* crescere minime negandum est. *Vid. van Swiet. Comment. in Aph. Boerhaav. Tom. IV. p. 401. plerumque* autem aliter evenit. Sed quantumcunque sit, quod pubertatem *sequitur*, corporis incrementum, exiguum est ratione ejus quod pubertatem *antecedit*, siquidem Corpus ratione

ætatis inverſâ creſcit. Sin corpore adhuc exili & ætate tenerâ menſes erumpant, uti nonnunquam evenit, a fortuitâ quadam incrementi morâ, oriri videntur, quia *ordinatis vicibus* non fluunt donec robuſtius proceriusque corpus evadat.

3. Quia multa Symptomata, quæ menſium eruptionem antecedunt & ſuppreſſionem vel ceſſationem ſequuntur, manifeſta Plethoræ ſunt Indicia, ut infra clare eluceſcet. Vid. Part. III. Cap. 2.

4. Quia *lactantibus* deficiunt menſes; quò plus enim chyli in mammis ſecernitur, eò minus in ſanguinem conficitur; quo fit, ut Nutrices rarò ſunt plethoricæ, & rarò quidem menſtruantur.

5. Quia *Venæſectio*, tam gravidis quam aliis, ſymptomata a menſium ſuppreſſione oriunda alleviat.

6. Quia ſœminæ, ſi ritè menſtruentur, minùs ſunt quam viri, narium &c. hæmorrhagiis obnoxix.

Huic tamen doctrinæ quædam obijciuntur Phænomena.

1. Menſium Symptomata, nec in *omnibus* ſœminis, nec *multò ante* eruptionem oriuntur. R. Plethoræ Symptomata ſefe non oſtendunt, donec Plenitudo ad *gradum* quendam *inſignem* ingraveſcat; tanta enim eſt vaſorum dilatabilitas, ut multò plus ſolito ſanguinis ſæpe ſine moleſtiâ inſigni continere poſſint. Si igitur vaſa uterina *laxiora* fuerint, erumpere poſſunt menſes, antequam ſanguis *eò uſque* accumulatur. Haud mirum ergo videri debet, ſi quædam ſœminæ ſine *diuturnâ* vel etiam ſine *ullâ* præmonitione menſtruentur. Puellæ autem, quibus vaſa rigidiora pro primâ vice dilatantur, hujusmodi ſymptomata multò ante eruptionem nunquam non patiuntur.

2. Venæſectio, ante eruptionem celebrata, menſes non ſemper imminuit vel retardat, aut ſaltem non omnino impedit, imò aliquando promovet. Hoffman. Med. Rat. & Syſt. Tom. II. p. 404.

R.

R. Nec semper quidem alias quasdam impedit hæmorrhagias, omnium tamen consensu a plenitudine oriundas. Si celebretur quidem *Venæsectio*, postquam Plethora uteri particularis exorsa est, mensium eruptionem vix perturbare potest. Ex observatione enim constat, Venæsectionem *universalem* ad vehementes vasorum *particularium* oscillationes compescendas nihil ferè omnino valere (a). Si autem ante natam vasorum uterinorum plenitudinem, Venæsectio fiat, menses aut *minui* aut *retardari* vix dubitandum esse existimo. Si antequam aperiantur vasa uterina, vasa universa nimio sanguine onerentur, ita, ut viribus idoneis sese contrahere nequeant; Venæsectio, onere minuendo, menses *promovere* proculdubio potest; hoc tamen nostræ doctrinæ nullo modo repugnat.

3. Fœminæ *macilentæ* & vel morbo *extenuatæ* interdum menstruantur. R. Quamvis *macilentæ* sint, si modo *sanae* sint, fœminæ, non idèò sanguinis inopes sunt existimandæ; imò præ cæteris sunt plethoricæ, quia minus sanguinis in adipem convertitur; & idcirco fœminæ *graciles* sæpe, dum lactant, menstruantur (b). Fœminæ etiam morbo *extenuatæ* fluxum menstruum nonnunquam patiuntur, hoc tamen huius doctrinæ neque repugnat, quia non *omnibus* sed *plerisque*, sanis scilicet, Plethoram generalem ad menses eliciendos necessariam esse contendimus; si enim fœminæ faciliè menstruari solitæ, vasa uterina præ cæteris *debilitentur*, vel cætera *spasmo* quovis afficiantur, præsertim si, ut sæpe fit in morbidis, sanguis sit *tenuior*, stimulo quovis vel corpus totum vel uterum ipsum irritante, absit licèt Plethora, menses possunt excitari; quemadmodum in solitis narium hæmorrhagiis, propter vasorum laxitatem, stimulus quivis sive universus sive topicus, majorem narium plenitudinem tandemque sanguinis fluxum aliquando

ex.

(a) Vid. Cap. V.

(b) FRIEND. Emmenolog. Cap. VI.

tem sese contraxerint. Hacce quidem Theoriâ plurima mensium Phænomena ingeniosè admodum solvit *Vir Celeb.*; sed, quoniam humorem lacteum & sanguinem sese mutuo expellere credit, ejus opinio (pace tanti viri dixerim) hanc mihi videtur implicare absurditatem, quòd scilicet *duæ potestates contrariæ & æquales superant simul & superantur*; sin aliter, nodum certè non solvit *Gordianum*, quia *Lactis ipsius accumulationis causam* ambagibus adhuc obvolutam relinquit.

Plethoram tamen uteri *Topicam* minime negamus, imò libenter agnoscimus; tam manifesta enim sunt Phænomena (Vid. P. I. Cap. 3. & P. III. Cap. 2.) quæ eam plane arguunt, adeoque est hujusmodi plenitudo ad menses eliciendos necessaria, ut, absque eâ, nec fieri menses nec explicari posse strenue affirmare audeamus. Pleraque scilicet symptomata, quæ mensium eruptionem præeunt, suppressionemque sequuntur, tam manifestæ sunt Uteri, Vaginæ partiumque vicinarum affectiones, a sanguinis plenitudine & vehementiore vasorum oscillatione oriundæ, ut cum ne minimâ quidem verisimilitudine cuivis aliî causæ imputari possint. Quod clariùs patebit cum de *Ratione Symptomatum* tractaverimus. Adde quod in Fæminis, quibus morientibus fluunt menses, uterus, propter vasa sua dilatata & sanguine referta solito *major molliorque* reperitur, qui aliàs *parvus, durus* est, & quasi *exanguis*.

CAP. V. *De Plethoræ Uterinæ Generatione.*

Qualis est igitur, & quibus modis efficitur Plenitudo uterina? Nulla sanè alia mihi videtur ad eam efficiendam necessaria, præter vasorum uteri sanguineorum repletionem, quæ partim *mechanicâ* Plethoræ generalis *actione*, partimque *stimulis* inde vel aliunde ortis, facilè accumulari potest.

Quum enim *Plethora generalis* eò usque fuerit aucta, ut vasa, uterinis exceptis, sanguinea, ultimum fere suum adeptam vigorem, vix possint ulterius extendi, & sanguinem majori ratione quantitatis auctæ momento projiciant, Vasa ipsa uterina, quæ ob insignem suam contractilitatem mechanice distendi citius non potuerunt, vi cordis & arteriarum impulsivâ jam tandem necessariò dilatantur, nisi nimium rigida fuerint. Ad hoc etiam efficiendum fortasse conducunt. 1. *Erecta corporis conditio*, quæ sanguinis cursum ad inferiora faciliat. 2. *Exercitium*, a quo, propter venarum valvulas, sanguinis motus cor versus promovetur, & per totum corpus acceleratur. At quoniam *venis uterinis*, non autem *venis cruralibus*, ramisque *Venæ Hypogastricæ externis*, desunt *Valvulae* & *Compressio Muscularis*, sanguine in arterias uterinas majori impetu impulso, & in venis uterinis propter *Trunci Hypogastrici*, *Venæ Cavæ* & *Emulgentis Sinistræ* plenitudinem retardato, capillaria uterina dilatantur. 3. *Cubitus supinus*, a quo vasa superficiei corporis inferioris & potissimum rami vasorum *Hypogastricorum* externi comprimuntur, quo fit, ut plus sanguinis ad uterum deferatur; & hic obiter dixisse liceat, simili fortasse modo incitatas esse in maribus erectiones nocturnas, præsertim si in lecto duriore dormiant. 4. Eòdem etiam tendunt quædam alia viz. *Sternutatio*, *Tussis*, *Vomitus*, *ad Alvum exonerandam Nisus*, &c. temporariam saltem sanguinis in venis omnibus moram; &, Diaphragmate musculisque abdominalibus sese contrahentibus, Viscerum Abdominalium compressionem efficiendo, eorum quæ in Pelvi, Uteri scilicet, &c. plenitudinem aliquantò fortasse augment.

Hæcce mechanica Plethoræ generalis actio *moli uterina* in pubescentibus *augendæ*, & *Plethoræ uterinæ* in adultis *incōdandæ*, minime autem *mensibus eliminandis*, nisi vasa uterina laxiora fuerint, par & sufficiens esse videtur. Ad doctrinam

igi-

igitur *stimulorum*, qui vehementiorem vasorum oscillationem majoremque sanguinis affluxum excitent, confugiendum est. Stimuli autem qui hoc possunt præstare munus, sunt. 1. *Ipsa sanguinis quantitas* insolita a Plethorâ universali in uterum impulsâ quæ vasâ aliquantò distendit, & distendendo stimulat. 2. Si quis autem plenitudinem Uteri topicam a Plethorâ universali hoc modo *mechanico* inchoari non posse arbitretur, haud fortasse tamen erit difficile invenire stimulum qui idem præstare potest si modo Plethora universalis, uti par est, concedatur. In partibus enim tam *fœminarum* quam *marium* genitalibus fecerni, circa pubertatem autem perfectiùs elaborari, videtur humor quidam genitalis, qui a venis Lymphaticis ex parte saltem absorptus per corpus universum diffunditur, & partes ejus omnes, præcipuè, propter insignem suam sensibilitatem, *genitalia*, ad munera sua fungenda, vivifico suo stimulo corroborat. Qui, si in fœminis non sit *verum semen*, (Uti me quidem suspicari fateor) generationi tamen inservit, sexumque ad venerem provocat; tam fœminis enim animalibus quam maribus castratis, ablati est appetitus Venereus. Plethorâ autem universali sanguine perfectione glandulis tam uterinis quam aliis suppeditato, præsertim si *acre* quoddam & *stimulans* ederit vel biberit, vel *motu* quodam *vebementiore* agitata fuerit mulier, hicce humor genitalis solito uberiùs fortasse fecernetur, stimuloque novo uterum, semper quidem insigniter, nunc autem, propter paulò majorem uteri plenitudinem, a Pleth. gen. ortam, magis adhuc irritabilem, stimulabit.

3. Sin alicui dubia videatur hujusmodi humoris genitalis actio, multis aliis fortasse modis incitari potest *Uterina Plenitudo*. *Ideæ* enim *venereæ* sive a reflectione, ut sæpe fit, sive a paulò majori, propter Plethoram Generalem uterinâ plenitudine, oriundæ, (ante menses enim fœminæ solito fiunt salaciores) miro quodam modo genitalia stimulant, & majorem

rem

rem adhuc possunt efficere Plenitudinem, & quidem permanentem; quamvis enim genitalium plenitudo, idæis venereis excitata, brevî *aliàs* evanescat; *hoc* tamen *casu*, propter Plethoram Generalem penitus solvi nequit. Alii sunt etiam stimuli quam plurimi partes vicinas, Pudenda scilicet, Vaginam, Vesicam & intestina *immediatè*, uterum autem ipsum *per consensum* afficientes, qui idem efficere possunt. Quales sunt fortasse *Urina* vel *faeces diù retentæ*, vesicam & intestina irritantes, *humores acres* intestinis contenti, omnesque partium utero vicinarum *irritationes*, *dolores* &c. & hic obiter dicam, nulla fere reperiri *Pharmaca*, quæ menses tam feliciter cient, quam ea, præsertim *Aloë*, quæ intestina &c. *stimulant*. Menses enim non tam *periodicè* erumpunt, nec tam *raro* contingunt hujusmodi accidentia, quò minus primam plenitudinè uterinæ ansam dare possint, vel saltem menses properent & augeant. Citiùs autem exorietur, celeriùsque progredietur, Plethora uterina, si, uti sæpe, ni fallor, evenit, locum simul obtinuerint hæc tria stimulorum genera; non solum enim eodem tendunt, sed etiam reciproca sua actione sese mutuo exauegebunt. Sunt, qui tam Plethoræ uterinæ generationem quam Famem, Somnolentiam &c. *consuetudini* tribuunt. Esse quidem *habitus*, quibus corpus consuetudine subjicitur, minimè negamus; quoniam autem hujusmodi *habitus* non minus quam ipsi *menses* explicatione indigent, eos, tanquam causas, proferre vix scientificum videtur.

Tali aliquâ ratione exorsa Plenitudine uterinâ, distenduntur vasa & distensione ad majores irritantur oscillationes, quæ suâ vice efficiunt, ut vasa magis adhuc sanguine diastole suâ distendantur. Oritur nempe quædam uteri partiumque vicinarum *φλέγσις*, in quâ plus sanguinis in uterum ab arteriis impellitur, quam qui per venas redire potest; unde fit, ut sanguis in vasis uteri capillaribus magis ac magis in horas accumuletur, do-

REC,

nec, vasis lateralibus sensim dilatatis nec amplius sanguinis ipsillum sustinere valentibus, primò quidem *humor* quidam *albus*, (fortasse tamen e glandulis uterinis) polymodùm autem *ipse sanguis* erumpat. Et quamdiù quidem plura aperiuntur magisque dilatantur vasorum ostiola, aut plus sanguinis in utero stimulis agentibus accumulatur, quam a profluvio detrahitur, tamdiù Evacuatio in horas augetur; postea autem (vasorum ostioli sese contrahentibus) paulatim minuitur, tandemque omnino cessat. In omnibus igitur fœminis (illis fortasse exceptis, quibus, propter vasorum laxitatem, faciliùs fluunt menses) Eruptionem, ni fallor, precedit levis quædam uteri &c. Inflammatio, quæ quidem in plerisque ad vias aperiendas est necessaria. Sicuti Verbum *Inflammatio* displiceat, quasi grave quoddam sonaret, & cum morbo quodam ita dicto, puerperis admodùm periculoso, *eo nomine*, confundetur, animadvertat, periculum, non tam a *specificâ* morbi *naturâ*, quàm a *gradu aliisque circumstantiis* oriri. Cum *Inflammatione puerperarum* uterinâ sæpe conjunguntur *Debilitas insignis, Uteri Contusio* & fortasse *Laceratio, Suppressio Lochiorum*, quæ denuò provocari nequeunt, unde fit Uteri *Suppuratio* vel *Gangræna*, quæ morbum reddunt immedicabilem. *Menstruantium* autem *Inflammatio* lenior est & lentior, vires non sunt exhaustæ, Uterus sanus est & integer, symptomata tolluntur & Suppuratio & Gangræna tempestivâ sanguinis evacuatione evitantur. Nihil quidem aliud est Inflammatio, quàm *vasorum solito major plenitudo* & *oscillatio, cum tumore, rubore, calore, & dolore conjunctæ*, quæ omnia utero menstruantis accidere constat, sed clariùs infra patebit.

CAP. VI. *Ratio Symptomatum quæ Mensum
Eruptionem præcedunt.*

Arteriæ uterinæ sanguine superfluo stimulatæ, & vi corporis motrice, quæcunque sit, animatæ, plus solito *Systole* suâ sese contrahunt & magis idcirco *Diastole* dilatantur; Arteriæ enim tam in *Diastole* quàm *Systole* suâ *elate suo. resiliunt*, quod ab arteriarum animalis mortui inanitione, & capacitate auctâ &c. manifestum est; sed quoniam diversarum arteriæ cujusvis portionum *systole* non est exquisitè *Synchrona* sed *successiva*, & quoniam propter *Capillarium* resistentiam arteriæ uterinæ quæque *Diastole* plus sanguinis accipiunt quàm per *Capillaria* projicere possunt, sanguis aliquâ ex parte regurgitat, tandemque *Trunci* a quibus oriuntur, nimio quodque sanguine dilatantur & stimulantur, magisque sese contrahunt; & fortassè etiam *erethismo* quodam *sympathetico*, exclusâ sanguinis contenti ratione, afficiuntur; quò fit, ut non modò magis adhuc distendantur *Vasa Uterina*, sed plus sanguinis etiam in cæteros *Arteriarum Hypogastricarum, Hemorrhoidalium internarum, &c.* ramos, (*Arterias* scilicet *Gluteas, Sciaticas, Pudendas, Obturatrices*, arteriasque *Ligamenti rotundi*) impellatur. Hinc non modò in horas crescit *Plenitudo Uterina*, cum *Tensione, calore & dolore*, sed nascitur etiam, cum symptomatibus iisdem, ejusmodi *Plenitudo partium vicinarum, Pubis* scilicet, *Inguinum, Coxarum, Femorum, Labiorum Pudendi, &c.* quippe quæ Arteriis supradictis nutriuntur. Et si rigidiora sint *capillaria* vel vehementius irritentur *Arteriæ Uterinæ*, reliquæ arteriæ eodem modo ad majores *oscillationes* stimulantur, & sanguine majori copiâ, tempore dato, per *Venam Cavam* redeunte, Cor ipsum
in

in contractiones frequentiores stimulat, & *Diatheſis inflammatoria* inducitur. Hoc autem raro, niſi in puellis pro primâ vice menſtruantibus, evenit, nec ſemper fit Uteri &c. Phlogiſis ulla inſignis. Sanguine etiam majori copiâ per Veſicæ & Urethræ vaſa, ab *Hypogaſtriciſ* &c. provenientia, circumlato, & mucô copioſiore, tenui tamen nec ad partes illinendas idoneo, a membranâ mucoſâ (ut ferè ſemper fit in hujusmodi membranarum mucoſarum affectionibus) ſecreto, Veſica, a Vaſorum *plenitudine* & Urinæ Mucique *qualitate ſalinâ*, ad excretionem ſtimulatur, & Urethra etiam ſalibus Urinæ Mucique neutralibus inter mingendum irritatur. Hinc *Urinæ Incontinentia* & *Ardor*. & hic fortâſſe *Mucus*, qui aquâ ſolvi nequit, vel *Mucus Uterinus* ſanguinis menſtrui prodromus, *turbidam* reddit urinam. Simili modo affectis arteriis *Hæmorrhoidalibus*, cæteriſque ramis arteriæ *Mefentericæ inferioris*, inde oriuntur *Hæmorrhoides*, *Inteſtinorum dolores*, & propter inſolitam ſanguinis quantitatem, inteſtina, præcipue Colon ſtimulantem, *Spasmi*. *Abdominis Tumefactio* aut a viſcerum abdominalium *plenitudine*, aut *flatibus ſpæſmice incurceratis*, oriri videtur. Reliqua ſymptomata a Plethorâ univerſâ potiffimum pendere videntur. *Appetitus* ſcilicet *Remiſſio* vel *Nauſea* a nimia Arteriarum Gaſtricarum *repletione* oriri poteſt, vel fortâſſe potius a miro quodam *conſenſu ſympathico*, quo Venter cum aliis corporis partibus quamplurimis, præſertim, ut in parturientibus videre eſt, *Utero* compatitur. Inſolitâ ſanguinis copiâ per pulmones impulſâ, *Reſpiratio frequentior* ſit & *anbela*, præſertim ſi quædam adſit Diatheſis inflammatoria. Vaſorum Capitis Diſtenſio *Cephalalgiam*, cerebri a vaſorum repletione compreſſio, *ſomnolentiam*, & ſymptomata, ſi moleſtiora ſint, *Vigilias* efficiunt. Et *Languor Crurumque Laſſitudo* nimio ſanguini vaſa diſtendenti & fibras muſculares vel nervos fortâſſe ipſos comprimenti, haud abſur-

dè imputari posse videntur. *Mammarum Intumescencia* adeò est molis uterinæ augmento analoga, ut iisdem ferè caulis tribuenda esse videatur; quamvis enim defunt quædam, quæ utero competunt, ad vias aperiendas auxilia; tamen, præter quàm quòd cordi sunt propinquiore, minùs duræ videntur esse compaginis, & semel dilatatæ flaccescunt quidem, sed nunquam sese penitus contrahunt. Fortassè etiam singularis earum cum utero, qui jam sanguine repletur, consensus stimuli vicem præstat.

CAP. VII. *Quæstionum quarundam Solutio.*

Quarè Brutis plerisque non contingat Fluxus *sanguineus*; & non nisi ante Coitum, *mucosus*?

R. 1. Quia Vasa eorum Uterina sunt Horizonti *parallela* (a). 2. Quia simplicius victitant, nec pabulo nec potu *stimulanti* utuntur & minùs quàm mulieres *otiosam* vitam ut plurimum agunt. 3. Quia sanguis superfluous, nisi utero gerant, in *adipem* convertitur & magna pars Humorum *Cor-nubus*, *Pilis*que nutriendis absumitur. 4. Quia idcirco iis non periodis iisdem ac mulieribus fit, *Sanguinis accumulatio*, vel quasi superflua *Fluidi genitalis elaboratio*. 5. Quia minùs quàm mulieres stimulis afficiuntur. 6. Quia nunquam eorum, perinde ac mulierum, genitalia libidine ab ideis reflexis excitata turgent & incalescunt, & rarò pruriunt quin brevè fatientur. Et fortasse de causis aliquot iisdem *Bruta*, aliis etiam hæmorrhagiis & abortui, minùs quàm *homines* sunt obnoxia.

2. Quare *Mares* non tam sint quàm *fœminæ*, *fluxui* sanguinis *periodico* obnoxii?

R. 1. Quia, propter fabricam corporis firmiorem, vitam minùs

minùs otiosam & perspirationem &c. majorem, Plethoræ minùs sunt obnoxii. 2. Quia iis deest Uterus &c. & structura corporis idonea.

3. Quare Puellæ *impueres* non menstruentur?

R. 1. Quia, propter corporis incrementum nondùm consummatum, & copiosas ab omnibus glandulis excretiones, *Plenitudo permanens* generari nequit. 2. Quia vasa cætera debiliora sunt, quàm quæ uterinorum resistantiam superare possunt. 3. Quia fortassè *parcus* vel *imperfectus* adhuc est *Humor genitalis*.

4. Quare *Vetulis* deficient menses?

R. Quia, *firmæ* sint licet, & *duræ*, *inertes* tamen & minùs *elasticae* sunt earum fibræ motrices. 2. Quia idcirco, propter nimiam arteriarum rigiditatem, *Venosæ* tantum *Plenitudini* sunt obnoxie. 3. Quia glandularum *defluxiones* perinde ac puellæ patiuntur. 4. Fortassè quia deficit *Fluidum genitale*. 5. Quia *dura* nimium sunt vasa uterina. Si autem aperta fuerint, propter elasticitatem amissam, immodica fit sanguinis evacuatio.

5. Quare *menstruis vicibus* revolat fluxus foemineus?

R. Quia scilicet septimanis plùs minùs quatuor, ea generatur plethora universa, quæ plethoræ uteri efficiendæ est necessaria.

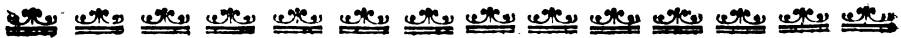
6. Undè oriatur ea, quæ Periodos, Quantitatem & Durationem spectat, mensium Varietas?

R. Si *maiores*, *perpetuæ*, vel *frequentiores* sint causæ, quæ plenitudinem universam vel uterinam efficiunt, *sapiùs* recurrunt; si *plura* simul idque *penitùs* aperiantur vasa lateralia. *uberius* fluunt, si denique *difficilius* sese contrahunt vasorum lateraliùm ostiola, *diutiùs* permanent, menses. *Sapiùs* autem *uberius* simul & *diutiùs* fluunt, si hæc tria locum simul obtineant. Contrariis conditionibus contraria eveniunt.

CAP. VIII. *De causis Mensium Conditionalibus.*

Præter causas, de quibus diximus, efficientes, ad menses eliciendos, tanquam conditiones necessariæ, desiderantur. 1. *Satis vegeta corporis habitudo*, alioquin Plenitudò uterina non generatur, aut generata menses eliminare nequit, præfertim si desit, 2. *Dilatabilitas vasorum uterinorum idonea*. Si nimis enim rigida fiat *Capillaria*, sanguinis *Introitum* impediunt, si vasorum lateralium *Ostiola*, *Exitum* prohibent. Si autem menstruari solitis sint laxa nimium, sine Plethorâ universâ vel uterinâ menses fortassè erumpere possent.

CAP. IX. *De Mensium Causis Finalibus.*

1. **C**onceptui menses inservire nemo non arbitratur. Cùm enim compagem uterinam emolliunt, ejusque vasa dilatant & aperiunt (a), haud fierè potest quin feminis ingressum & Placentæ adhæSIONEM facillitent; quòd ab experientiâ quoque manifestum est. Fœminæ enim, sive *Impuberes* sive *Nutricès*, sive *Vetule* &c quibus desunt menstrua, rarò admodum quidem, quæ autem menstruantur, statim a fluxu *sepe* & *maximâ cum certitudine* concipiunt. 2. Multi sunt qui cum GALENO sanguinem, qui mensibus ejicitur, superfluum in gravidis *fœtui nutriendo*, in cæteris autem fluxum *Sanitati conservandæ* inservire credunt: τὸ χαπαίωμα παρέχεται τῇ γυναικὶ πρὸς ὕγιαν ἐκταύρα· ἐπιχειροῦσα δὲ ἀπὸ τῆς σίληψι τῶ ἐμβρῶν τῶν προφῶν παρέχεται. GAL. Def. Med. Ad sanitatem quidem

HEROC. Aph. V. 62.

dem conservandam necessarium esse sanguinis menstrui fluxum, ab ejus suppressionis symptomatibus, tam in *Gravidis* quam *aliis*, satis videtur manifestum; hoc tamen inde fortasse fit, quod vitæ consuetudine corpus huic profluvio assuefactum est. Ut res sese habeat, multas, quæ simplicius & minus otiosè vitam agunt, scæminas, absque ullo sanitatis damno, pariè admodum menstruari constat: quapropter cum *ASTRUCO* ferè suspicari inducor, mensium *saltèm Quantitatem* esse quasi *præternaturalem*. Menses foetui alendo inservire creduntur.

1. Quia conceptu supprimuntur. 2. Quia Symptomata inde orta in gravidis tandem alleviantur, in aliis autem perpetuè ingravescent. 3. Quia, si gravidæ fluant menses, foetus imbecillis esse solet (a). Horum autem non valere videtur consequentia. Quia si ab utero fluant, quos gravidæ patiuntur menses, haud difficile est conceptu, quomodo foetus securitati & sanitati *obesse* possint, quàmvis sanguis superfluus *foetui alendo* sit nullo modo necessarius; & quia Foetus, sanguinem superfluum absorbendo, Symptomata inde orta alleviare potest, quàmvis ad eum alendum non desideretur. Contra hanc etiam opinionem faciunt quæ sequuntur. 1. *Fœmine*, quæ non omninò vel parçè menstruantur, si modò concipiant, *tàm facile* quàm aliæ, foetus suos nutriunt. 2. Multa Bruta, quibus defunt menses sanguinei, *plures* edunt partus quàm mulieres.

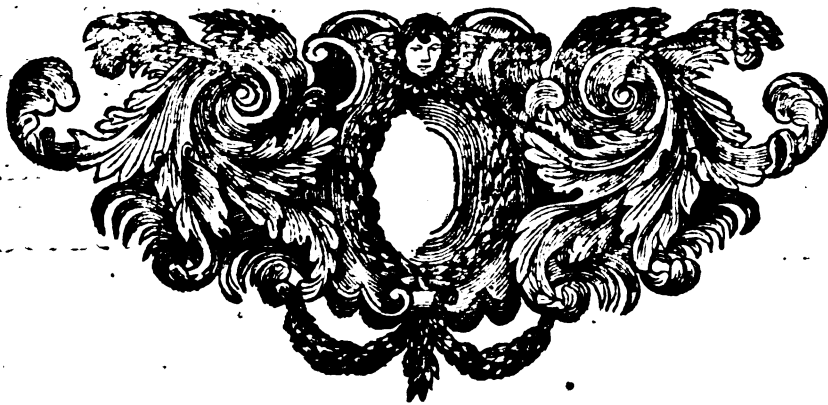
CAP. X. *Conclusio.*

Rejectis igitur *Fermento*, *Lunæque Imperio*, eodem licet tendentibus (haud quidem ad veram Plethoram, sed alicujus generis plenitudinem efficiendam) Plethoræ Universalæ, aliter autem generatæ, & *Plenitudini Uterinæ a stimulis exci-*

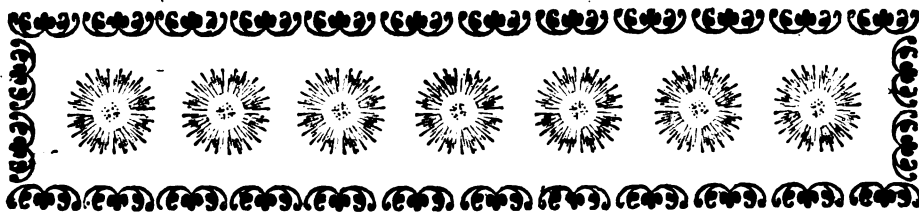
(a) HIPPOC. Aph. V. 60.

excitatae, tanquam causis efficientibus menses tribuendas esse arbitramur. Et si quæ sentiam dixisse liceat, cujusque ferè Theoriæ Patroni mihi culpæ videntur esse arguendi, eò quòd, suarum opinionum pertinaces, menses ab uno duntaxat fonte derivare voluerunt, & quod corpus humanum tanquam *machinam inanimam* spectantes, Doctrinam *Principii viventis*, quatenus afficitur stimulis, momentosam licèt, hoc Argumento prorsus neglexerunt. Quamvis enim de *Archeo & Anima* multa delira & imaginaria scripserunt HELMONTIUS & STAHLIUS, luce manifestius est, tale dari principium vitale, stimulis miro quodam modo affectum, quod (uti dicit Clariss. WHYTT (a) in Disquisitionibus Physiologicis minimè, negligendum est.

(a) Essay on the Vital &c. Motions 2d. Edit. P. 300. Vid. etiam van Swiet. Tom. IV. p. 404.

P A R S

PARS TERTIA.

CAP. I. *De Mensum suppressionis Causis.*

mnigenos ferè Morbos mensium suppressioni, tanquam *Causa Efficienti*, tribuerunt Antiqui (a); multi autem hujusce sæculi medici eam morborum effectum multo sæpius quam causam esse arbitrantur. Nec sanè diffitendum est, menses aliis a morbis, iis præsertim qui ~~habitudinem evocant~~ vel *debilitant*, interdum suppressos esse vel potius prohibitos; frequentius fortassè tamen deficient menses propter morbos ab ipsâ mensium *Suppressione* oriundos. Quoquo modo autem hoc sese habeat, ab observatione constat, Symptomata mox recitanda a Mensium suppressione, vel saltem simul & ab iisdem causis, sæpe oriri.

Tria sunt causarum genera, quæ menses vel *prohibere* vel *supprimere* possunt. I. *Quæ vim vitalem imminuunt*, plethoræ Generali generandæ officiant; qualia sunt *Affectus animi tristes, nimia Evacuatio, Inedia* &c. His accedere potest ipsa mensium *suppressio*, quæ, molem movendam augendo, vi-

res:

(a) HIPPOCR. Sect. V. Aph. 57.

res debilitat, & exindè fit causa, quò minùs postmodò menses erumpant. 2. *Quæ vasa uterina constringunt.* e. g. *Frigus, Terror, Pharmaca astringentia, &c.* 3. *Conceptus.* Sive enim vasa uterina rigidiora sint, sive sanguis minori impetu in ea impellatur, sive porrò Embryo in Utero contineatur, menses vel non omninò, vel minori saltèm copià fluere, necesse est.

E contrario menstrua cient. 1. *Quæcunque vim vitalem vel sanguinis quantitatem augment;* qualia sunt *Affectus animi vivi-di, Victus copiosus, Potatio largior, Evacuatio solennis inhibita, Corroborantia, &c.* 2. *Stimuli,* qui sanguinis velocitatem augment, sive sint stimuli *universi,* uti *Febris, Victus acris, motus violentus;* sive *Topici,* seu *Calor externus, Coitus, &c.* Propter horum quædam, mulieres *Batavæ,* quippe quibus, *Potus tepidus, Hypocaustica, &c.* magnoperè sunt in usu, *Fluxui immodico* insignitèr sunt obnoxia. VAN SWIET. *Comment. in Boerb. Aphorism. Tom. IV. p. 408.*

Propter vasorum uterinorum amplitudinem & frequentem veneris usum, *Uxores,* præsertim quæ *pepererunt,* sunt multò minùs quàm *Virgines & Viduæ* mensium suppressioni obnoxia. (b)

CAP. II. De Symptomatum Ratione.

Symptomata, quæ mensium suppressionem sequuntur, præter ea, quæ eruptionem præire solent, ingravescentia, sunt ea ferè omnia, quæ ad *Diatbesin Inflammatoriam,* vel *Febrim, Passionem Hystericam,* aut *Chlorosin* pertinent; quæ Brevitatis causà cum eorum *Ætiologià* memorabimus.

Cau-

(b) HIPPOCR. de Morb. Mulier. Lib. I. Cap. I. pag. 728. 729.

Causis, quæ menses supprimunt, agentibus, pro casu diversitate diversi sunt effectus.

1. Si *sensibilis* admodum sit *Fœmina*. & causæ *vehementes* sint vel *Subitaneæ*, penitus supprimuntur menses, & si præterea *fœmina* sit aliquantò *robusta*, fluxus *recens* & *dolorificus*, & *plenitudo* tam *uterina* quam *universalis insignis*, non solum ingravescent ea, quæ præstant, sed & alia gravia & acuta nascuntur, Symptomata. Vasorum enim *uterinorum ostiolis* subito frigore, terrore &c. *contractis*, sistitur & denuò magis magisque accumulatur sanguis, & cum vasa *lateralia spasmodice* constricta rursus aperiri nequeant, omnia in pejus ruunt. Augetur in horas *Uteri partiumque vicinarum Phlogosis*, & majori, tam *arteriarum* quam *Truncorum* a quibus oriuntur, oscillatione plus *Sanguinis* dato tempore ad cor defertur, quo fit, ut in *contractiones* frequentiores stimuletur & *Diatbesis inflammatoria* inducatur. Frigus autem, Terror, Astringentia &c., non *uteri tantum*, sed *totius corporis capillaria* constringere videntur. Fluxus enim tempore, *Frigore* subito manibus pedibusvè &c. applicato, totum corpus rigore quodam afficitur. ~~Terroris etiam Orgasmo,~~ ~~universa~~ quadam cutis contractio & horripilatio percipitur. *Pharmaca* porro *astringentia* hæmorrhagias cujuscunque partis sæpè cohibent, antequam *Ventriculum* & *Intestina* permeasse potuerunt. Talis igitur contractio *universam Frigoris* sensationem infert, & ad cor sanguinem subito adigit; quo fit, ut post *Rigores* vera oriatur *Febris*, cum ejus Symptomatibus ferè omnibus, præcipuè *arteriarum Pulsatione* adeò *plenâ & vehementi*, ut solâ ejus ope mensium suppressionem sæpe dignoscere potui: aucto sanguinis impetu, plus adhuc in *uteri partiumque vicinarum vasa* impellitur, adeò ut, ni remediis leniatur morbus, superveniat vehemens *Uteri Inflammatio*, cum *Suppuratione* vel *Gangrænâ*, sin minus, sanguis e cæteris quibusdam vasibus

affectedis in membranam cellularem extravasatur, undè fiunt terribiles Inguinum, Femorum vel Coxarum *Abscessus*

— — — — *quæque ipse miserrima vidi*
Et quorum pars magna fui — — — —

fororem enim dilectissimam hoc ipso morbo mortuam usque adhuc luget fraternus amor.

Quomodo *Hypochondriorum Tensio, Tormina Ventris, Anxietas* &c. statim a suppressione oriuntur vel ingravescant, ab iis quæ supra, de Ratione Symptomatum quæ menses precedunt, dicta sunt, intelligi potest.

II. Si autem *debilior* sit foeminae habitudo; si *spontanea* sit vasorum lateralium rigiditas; si *facile* fluant, vel jam per *dies aliquot* duraverint menses, aut vasa causis *minus* vehementer & gradatim agentibus constringantur, fit Imminutio tantum aut saltem minus periculosa suppressio. Desunt enim plerumque Symptomata, quæ jam memoravimus, Phlogistica, aut, si adsint, utpote leviora intra paucos dies gradatim evanescent. Sæpe autem eorum loco, a nimia plenitudine uterinâ & fortasse humoris cujusdam genitalis irritatione, & insigni corporis ferè totius cum utero consensu (a), oriuntur *Passionis Hystericae* Symptomata, quorum pleraque à subito quodam fibrum Erethismo videntur excitari. A spasmis scilicet vasorum plenitudine fortasse excitatis & aëra incarcerantibus, *Intestinatorum Tormina, Flatus & Murmura alvi que durities* oriri videntur. A subitâ Vasorum capillarum contractione, sanguinem torrentis ad instar in cordis ventriculos impellente, & spasmodicâ musculorum Respirationi inservientium vel Pulmonum ipsorum rigiditate, *Cordis Anxietas, & Palpitatio, Dyspnœa*

(a) ASTRUC. Lib. II. Chap. XIII. Art. 2.

pnæa & fortasse etiam *Syncope*. A simili Gulæ & Sphincteris Vesicæ Affectione, *Gutturis Strangulatio*, & *Urinæ Stillicidium* vel *Suppressio*, (post Paroxysmum autem finitum a causâ contrariâ *Profluvium*) cum aliis Symptomatibus nervosi generis quàmplurimis, quæ, Uteri plenitudine & Irritatione, humoris cujusdam e vaginâ evacuatione, ablati (b), evanescent; sed postmodò singulis potissimùm mensibus mulierem revisunt. Omnia *Passionis Hystericæ* Symptomata, (quæ, aliquot sint licèt communia, ab *Hypochondriacâ*, vel in *Feminis*, ni fallor, distinguenda est) sympathicè ab affectione Uteri idiopathicâ oriri ASTRUCUS mihi satis confirmâsse videtur; quo autem modò *istæ ipsæ Affectiones Spasmodicæ*, de quibus jam diximus, ab *affectione uterinâ* excitantur, me prorsus ignorare fateor. Et tantillùm quidem hùc usque de vi vitali & nervorum actione intelligimus, ut hujusmodi rem explicare, idem ac ambagibus obvolvere videatur.

III. Quamvis autem resoluta sit Plenitudo Uterina, sanguine tamen menstruo, quem foràs eliminari oportuit, intus retento & accumulato (ni habitudinis robustioris sit mulier, vel sanguis superfluus Exercitiò &c. dissipetur) univèrsâ corporis vasâ, & *cor ipsum* plenitudine tandem onerantur; adeò ut sanguinem satis agitare & elaborare nequeunt, & *Chlorosis* a *Plethorâ ad Vires* inducitur. Debilitatis vasis & inde læsâ sanguificatione, *Globuli sanguinei pauciores* vel *minus rubri* evadunt; hinc cutis *Pallore fædo* deturpatur. Vitiato autem sanguine, qui virium quasi fons est & origo, fieri non potest; quin omnes ferè corporis functiones simul lædantur & ingruat *totius Corporis gravitas* & *imbecillitas*. Læsâ igitur Digestione, Acidum *superfluum* in Ventriculo generatur, quod *Vomitum*, *Cardialgiam*, *Terraque absorbentis* &c. *appetitum* excitat.

(b) Astruc de maladies des Femmes Lib. II. Chap. XIII. Art. 3.

tat. Eadem de causâ, *status* accumulatur, qui, ventriculum & intestina distendentes, *Hypochondriorum Inflationes Ventrisque Tormina* efficiunt. Languente etiam, propter fortasse Bili a sanguine tenui secretæ inertiam, motu intestinorum Peristaltico, adest quoque *Alvi Durities*. Propter sanguinis tenuitatem vasorumque Debilitatem & Plenitudinem, serum solito facilius e vasis exhalantibus in membranam Cellularem extravasatur, difficilius autem a Lymphaticis absorbetur; hinc *Pedum Crurumque diurna, Faciei autem nocturna Tumescentia* quasi *Hydropica*. Propter etiam languidum sanguinis motum & columnæ sanguinæ pondus, *Varices* in Venis Cruralibus reperiuntur. Sanguine autem motu quodam musculorum vehementiore ad cor, quod antea, propter arteriarum Plenitudinem & sui ipsius debilitatem, vix sese contrahere potuisset, confertim adacto, statim ingruit *Anxietas*. Sed quoniam rivo Sanguinis irruente vehementer stimulatam, Cor summis suis viribus enititur, violenta fit *Palpitatio*; & quia tanta Sanguinis copia non nisi ægrè Pulmones permeare potest, *Dyspnœa & Anhelitus*. Antè autem quàm Sanguinis moles eò usque increverit ut Chlorosin pariat, si partis cujuslibet, Narium scilicet, Pulmonum, &c. vasa *debiliora* fuerint, vel *stimulo* quovis irritata, fit ibi Plenitudo topica, Uterinæ æmula, tandemque *Sanguinis effusio, mensium ipsorum Vicaria*. Siminùs, interdum Cerebro distensis Arteriæ *Carotidis internæ Vertebralisque* ramis compresso, pro compressionis gradu, *Vertigo, Somnolentia*, vel *Lethargia* foeminam invadit, & nonnunquam etiam, Sanguine e vasis diruptis effuso, *Apoplexia*.

Mensium a Conceptu suppressio cæteras æmulatur, & manifesta Plethoræ prodit indicia, quæ tamen circiter 3^m vel 4^m Mensem maximâ ex parte ut plurimum evanescunt, ubi nempe Ectus sanguinem superfluum, qui antehac Vomitu Ptyalismo &c.

&c. fortasse imminutus erat, aliquatenus absumere potest. Sunt qui hæcæ graviditatis symptomata, viz. vomitus &c. a plethora provenire nolunt, quia scilicet aliquando statim a conceptu oriuntur; cum autem graviditate provec̄ta nullo remedio felicius quàm Venæsectione alleviantur, a plethora ori vix dubitare possum, quàmvis insolita uteri super imprægnati affectio Symptomata similia aliquando *Sympathicè* statim a conceptu efficere possit.

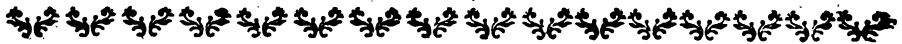
CAP. III. *Diagnosis.*

M*ensium Obstructio* vel *Suppressio* per se facile dignoscitur. Utrùm autem necne sit affectio *præternaturalis & morbida*, haud semper est adeò manifestum. Quæ sequuntur autem *Diagnosis* aliqua ex parte elucidare possunt.

Si *Fœmina*, *juveni admodum*, vel *etate provec̄ta, robusta, obesa, lactanti, laboriosa* vel *simpliciter victitanti*, bona tamen valetudine fruente, desint vel deficient *Menstrua, necessaria non sunt & remediis minimè provocanda*. Et quamvis morbo quodam laboret, si *debilitata* sit vel *extenuata*, aut evacuationibus, sive spontaneis sive de industria factis, *exinanita* sit mulier, *menstruorum defectus morbidus* non est existimandus, nisi *morbum prævisset*. Si autem *Fœmina*, in quâ horum nulla reperiuntur, *Menstruum Obstructionem* vel *Suppressionem* insequantur *Diatbesis Inflammatoria, Passiois Hystericæ* vel *Chlorosis* Symptomata, *Morbidum est & præternaturale*, nisi fortasse *Mulier* in utero gerat.

Quomodo igitur est *mera suppressio* a *Graviditate* dignoscenda? Post 3, quidem vel 4. menses elapsos, *Motu Embryonis & Symptomatum Alleviatione*, & post 5. vel 6. menses *Tumore abdominali* juxta os Pubis percepto, *Orisque ute-*
ri

ri interni accurtatione, mollitie, crassitie ac elevatione, Graviditas a merâ suppressione plerumque facile dijudicatur. Primis autem mensibus vix ulla dantur symptomata *Characteristica & Pathognomonica*; quamvis enim Color faciei sædus sæpius in fæminis *suppressione* laborantibus, *insolitorum* autem *Appetitus, Vomitus, fuscus areolarum Color &c.* sæpius in *gravidis* reperiuntur, nulla tamen ejusmodi signa tam sunt his vel illis *propria*, ut non sit ea, quæ inde sumitur, fallax & incerta *Diagnosis*. Tutiùs igitur erit *antecedentibus* quam *comitantibus*, vel potius *ambobus* simul *collatis* confidere. Si nempè Fæmina *cœlebs* sit & *pudica*; si *Causæ Suppressionis*, quales sunt *Frigus, Terror, habitudo debilis & valetudinaria, prævissent*; & si *suppressionem* secuta fuerint *Symptomata Febrilia (a), Hysterica, vel Chlorotica*, vix dubitandum est, Fæminam *Menstruorum* *suppressione* sine *Imprægnatione* laborare; & quò plura horum adfuerint, eò certior erit *Diagnosis*.

CAP. IV. *Prognosis.*

Prognosis elicitur. 1. *Ab ægra Ætate*. Si nempè fæmina *mediæ* sit *ætatis*, *Mensium* *suppressio*, utpòte *præternaturalis*, periculò non caret; si autem ad *Senectutem* vergat, eorum *Defectus*, utpòte. *res naturalis*, est minimè periculosus. 2. *A Causis*. Si quidem a *Causis negativis*, *Debilitate* scilicet vel *Inanitione*, oriatur, aliquid licèt habeant *Causæ, Suppressio* tamen *per se* nil habet periculi. Si autem a *causis positivis*, quales sunt *Frigus Terror &c.* *supprimantur* *menses*, periculum. ab *ipsâ suppressione* oritur, & *causis* vel *ablatiis*,
Affe-

(a) HIPPOCR. Aph. V. 16.

Affectio manet, & haud rarò inducit symptomata molesta, gra-
 via, periculosa & aliquando curatu difficilia. Excipienda ta-
 men est suppressio a Conceptu oriunda, unde molesta licet sym-
 ptomata orientur, rarò tamen periculosa sunt, & facilè *Re-*
mediis, Fœtus Incremento, vel Partu tandem alleviantur. Si
 ab Uteri *Cicatricibus, Scbirro, Coalescentiâ, &c.* oriatur,
 immedicabilis est affectio; si autem sanguinis evacuatio *Hyme-*
ne imperforato prohibeatur, *Cbirurgi* manus facilè solamen
 adferet. 3. *A Tempore Suppressionis.* Plus enim periculi *ini-*
tio fluxus quam *finem versus,* & plus etiam tempestate *fri-*
gidâ quam *temperatâ* adfert sanguinis menstrui suppressio.
 4. Ab Obstructionis *Gradu.* Si enim *Menses tantum immi-*
nuantur, symptomata leviora sunt, & faciliùs restituitur flu-
 xus; si *penitus* autem *supprimantur,* morbus periculosior est,
 & curatu difficilior. 5. *A Symptomatibus.* Si oriatur *Febris*
 vel *Diatbesis Inflammatoria,* periculum est ne febris vehe-
 mentia succumbat ægra, aut horrendi fiant in *Coxis, Femo-*
ribus, &c. Tumores & *abscessus,* cum *Gangræna & Febri* a
 puris absorptione *hecticâ.* Talia aliquot fœminas perpeffas esse,
~~unam autem solam convaluisse novi.~~ Si *suppressionem secuta*
 fuerit *Passio Hysterica* vel *Chlorosis,* violenta quidem & mo-
 lesta adsunt symptomata, minùs autem periculosa. 6. *A Du-*
ratione. Si recens quidem sit suppressio, leviora sunt sympto-
 mata, & curatu faciliora; si autem jam inveterascat, pericu-
 lum est ne ægra in *Epilepsiam, Apoplexiam, Tabem, Hydro-*
pem, vel morbum aliquem alium chronicum & immedicabilem
 incidat.

XX

CAP. V. *Methodus Medendi.*

Pro Causarum ratione Symptomatumque Naturâ, varian-
 da est medendi methodus.

F

I. Si

DISSERTATIO MEDICA

I. Si foeminis morbo *debilitatis*, vel evacuationibus *exhaustis* fiat mensium obstructio, *Indicatio* causam; quaecunque sit, *negativam* spectat. Si morbus quidem adhuc persistat, contra eum omnia dirigenda sunt remedia, superato autem morbo, corporis *Nutritioni & robori* sat erit consuluisse. Huc quidem conducunt *Pharmaca corroborantia*, qualia sunt *Cortex Peruvianus*, *Ferrum* &c. *Alimentum* autem *idoneum*, *purus aer*, & *Exercitium lene* omnibus Pharmacopoeae *Formulis* sunt anteferenda: & cum foemina rursus convaluerit, corpusque suum pristinum *robur & plenitudinem* recuperaverit, *menstrua sponte sua* plerumque erumpent.

II. Sive autem menses sint a causis externis fluxus tempore suppressi, sive nimia contractione vasorum uterinorum spontanea inhibiti, plura sunt a medico praestanda.

I. Si quo fluunt tempore, *frigore*, *terrore* &c. supprimantur, cum *Symptomatibus Febrilibus & Inflammatoriis*, *Rigore* scilicet & *Calore*, *Pulsu pleno & vehementi*, *Nausea* & *Vomitum*, *Cephalalgia*, *Uteri*, *Lumborum*, *Coxarum*, *Inguinum* &c., *Doloribus*, citò vocandus est Medicus, ne mala alioquin secutura praecavere nequeat. Et hic prima proculdubio esset *Indicatio*, *Fluxum restituere* ni metuendum esset, ne remediis eo tendentibus, *Erethismum uteri corporisque reliqui nervosum* absque fluxus restitutione augeremus. Imprimis igitur potius violenta vasorum oscillatio *Venaesectione*, parciore vel liberiori, prout *Symptomata* sint plus minusve inflammatoria, sedanda esse videtur. Hic autem exoritur *Quaestio*, Utrum in *Brachio* an in *pede* vena sit secanda? Jamdiu quidem *Medici Saphanae*, plus quam venarum superiorum sectionem (quippe quae plus solito sanguinis in vasa uterina invitat) ad menses provocandos valere crediderunt. Si autem vera sit ea, quam supra protulimus, *Theoria*, & si non fallat *Observatio*, nihil certe interest. *Saphanae* enim *Sectio* majorem sanguinis copiam

in

in vasa Cruralia, propter Ligaturam, invitare non posse videtur, vel si ita esset, plenitudinem & oscillationem vasorum Uterinorum, vel Hypogastricorum augere non posset; quia, cum maximum, nihilo plus sanguinis in vasa cruralia derivatur, quàm quod per incisionem facile potest effluere. Ad hunc igitur effectum præstandum, Crurum &c. Frictiones, Pediluvia Calida, Semicupia &c. quippe quæ non Crurum &c. solum, sed etiam, si diu applicentur, totius ferè Corporis vasa, in majores oscillationes excitant, Saphænæ sectioni anteferenda esse crederem. Sed si reverà essent tales, quales esse creduntur, Saphænæ sectionis effectus, injuriosi forent, quia, ostiolis suis spasmodicâ quâdam contractione constrictis, tanta jamjam est vasorum uterinorum oscillatio, ut, ni aliquatenus sedetur eorum Erethismus, & relaxentur ostiola, metuendum est, ne Suppuratio vel Gangræna sequatur. Incisione igitur fat magnâ e Brachio potius & subito mittatur sanguis, ægroque propinentur Pharmaca quædam Sedativa & Antiphlogistica, minimè autem Emmenagoga dicta (stimulantia sunt enim ut plurimum) nisi ea quæ antispasmodicâ quâdam virtute prædita sunt, e. g. Castoreum Succinum, Camphora &c. excipiamus. Sedato quâdantenus tumultu, optimè in usum veniunt (uti in Praxi mihi observasse contigit) Vapores decoctionis herbarum uterinorum in pudenda ope fellæ perforatæ recepti, qui leni suo calore & madore vasorum uterinorum ostiola relaxare videntur. His addi possunt Pediluvia & Semicupia, haud tamen tepida nimium aut diuturna esse debent, ne Diathesin Inflammatoriam exaugeant & plus injuriæ quàm solaminis adferant.

2. Si Menstruorum obstructionem, sive a tali vasorum uterinorum contractione a causis externis oriundâ proveniat, sive a constrictione eorum spontaneâ oriatur, Passio Hysterica secuta fuerit; aliquantò diversa Medendi Methodus est instituenda. Durante Paroxysmo, qui circa periodi menstruæ termi-

num plerumque ingruit, si robusta quidem sit mulier, prodest, ad Orgasum Hystericum coercendum & violentos contractionum Spasticarum effectus præcavendos, *Venæsectio*. Conveniunt etiam *Narcotica & Antispasmodica*, qualia sunt *Opium, Castoreum, Assa fœtida, Moschus, Alkali volatile, Æther, Olea Empyreumatica &c.*, ventriculo immissa, & eorum aliquot naribus adhibita vel cuti applicata. Post Paroxysmum autem *Cura ad obstructionem superandam* potissimum *adhibenda est*, idque fere eodem ac in *Chlorosi* modo efficiendum est. *Stimuli tamen fortiores & Pharmaca corroborantia* locum vix obtinent, nisi, quod non semper evenit, depravata simul fuerit corporis habitudo & Temperies. Melius fortasse convenit, *stimulos topicos & relaxantia* (qualia sunt *Purgativa stimulantia*, præsertim *Aloë, Vapores, Pediluvia & Semicupia, Cucurbitula, Frictiones, &c.*) utero partibusve vicinis applicasse.

3. Si *Chlorosis* Mensium obstructionem vel suppressionem, a contractione vasorum uterinorum spontanea vel causis externis effecta oriundam, comitetur, *Indicationes* sunt. I. *Fractas restaurare vires*. Quod fieri potest 1. *Ipsâ Venæsectione*, si, recenti adhuc morbo, fœmina nimio sanguine laboret: Oneri enim subtrahere, hoc casu, idem est ac vires augere. 2. *Pharmacis corroborantibus & stimulantibus* in corpus universum agentibus, qui fibrarum tonum immediatè augment, aut sanguinis motum incitando, sanguificationem, quâ vires reficiuntur, promovent. Hujusmodi sunt, *Cortex Peruvianus, Ferrum, Cuprum, Vinum, Cortex Aurantiorum — Winteranus, Radix Curcum. Galang. Zedoar. Semina Cardamom. minor. & alia* quam plurima. 3. *Dietâ eupeptâ & nutrienti*. 4. *Exercitio* ægræ viribus accommodato. II. *Momentum sanguinis augere & sanguinem in vasa uterina invitare*, quod tamen non, nisi verus periodi mênstruæ terminum, fieri debet. Hoc autem effi-

ci-

citur I. *Stimulis universis*, quales sunt inter Chemicos Præparationes *Martiales*, *Mercuriales* &c.; & inter Galenicos, *Gummi Myrrha*, *Galbanum*, *Guaiacum*, & *Sagapenum*, *Aristolochia Sabina* &c. quorum illi *Sale metallico*, hi autem *Oleo Essentiali* stimulant, universa corporis vasa ad vehementiores Oscillationes irritant. His addi possunt *Vomitus* omnisque corporis *motus violentior*. 2. *Stimulis Topicis* qui partibus Utero vicinis applicati majorem sanguinis copiam in vasa uterina invitent eorumque actionem augeant. Tales sunt *Pediluvia Calida*, *Friktiones Crurum & Femorum*, *Cucurbitulae*, *Suffitus*, *Pessaria*, *Purgativa irritantia*, &c. omnibus autem cæteris fortasse præstat *Coitus*. III. *Vasorum uterinorum ostiola relaxare*, quod *Fomentationibus*, *Semicupis* & *Vaporibus* in pudendum receptis fieri potest.

Quæstio est, *An ulla dantur Emmenagoga specifica?* Nulla profectò Pharmaca, quæ ore sumuntur, talia esse suspicor, ne ipsam quidem *Aloën*, quamvis ex omnibus illa certissimos effectus præstare videtur. Reliqua fere omnia sæpe, præsertim Anno 1761. in casu quodam Epileptico a Mensium Obstructione oriundo, probavi, tamen sine fructu; *Pilulae* autem *Aloëticae* quibus taudem confisus eram, fluxum restituebant. Et adeo quidem incerti sunt in *fœminis quibusdam* remediorum generalium effectus, ut interdum nihil ferè quidquam valere possit; quod sequenti *Historiâ*, menses licet non immediatè respiciat, confirmari videtur.

A. D. 1759. S. D. Vere primo Mensium suppressionem passa, gravia quædam symptomata, cum maximâ corporis debilitate, 4. vel 5. Menses pertulerat. Medicus quidam in auxilium vocatus, eamque utero non gerere arbitratus, Pharmacum quoddam Martiale cum Speciebus Aromaticis præscripsit, cujus Dosis bis vel ter quotidie per 2. vel 3. septimanas sumpsit ægra. Nil tamen solaminis experta, vitæque tandem

pertæsa, mane quodam, quo nullum omnino cibum potumve sumpserat, spe sese perdendi, semunciam solutionis Alkali volatilis caustici, seu Spt. Sal. Ammon. cum calc. viv. e pbialâ deglutivit. Vocatus ego, ejus Linguam & fauces penitus ex coriatas, eamque violentis vomendi conatibus quassatam reperi, nihil tamen, præter paucillum Succii Gastrici &c. inspissati, ejicere valentem. Oleum quidem Olivarum & haustus aquæ tepidæ ei propinare jussi; adeo autem violenta erat & perpetua ventriculi irritatio, ut per tres horas vix data fuit occasio cochleare olei parvum deglutiendi. Unde eam non minus quàm MILLIES istis vomendi conatibus concussam fuisse credo. Sedato tandem tumultu, pallida cadaveris ad instar & fatigata jacebat, mirificè tamen fortis & placidus erat Pulsus. Enema statim injiciendum præcepi, post quod viginti circiter dejectiones habuit ægra. Ad Diathesin Inflammatoriam præcavendam, Emulsionem refrigerantem & antiphlogistica quedam alia præscripsi, & intra paucos dies optimam valetudinem adeptæ est. Et non modo præter expectationem ab omnibus suis symptomatibus molestis liberata fuit, sed pulchrum etiam puerum, tribus circiter mensibus elapsis, feliciter enixa est, & optime a puerperio convalevit.

In animo fuit mensium *Profluvium immodicum* tractavisse; ejusque *Remedia* indigitasse, & piget quidem me tale aliquid præ temporis locique defectu non posse subjungere. *Quoniam autem contraria contrariis illustrantur*, si benè, satis, sin malè, nimium, ad morbi naturam & Curationem intelligendam, jamjam diximus. Dissertationi igitur meæ finem facio, eamque talem, qualis est, *candido Eruditorum examini* subjicio, si veritati consentanea reperiatur, magnoperè gaudebo; sin minus, me quidem *Operis suscepti* pænitebit, *detecti* autem *Erroris* minimè pigebit.

F I N I S.